

a "őretől" helyőrség

illatos

füvet

szedj

az

asztalunkra

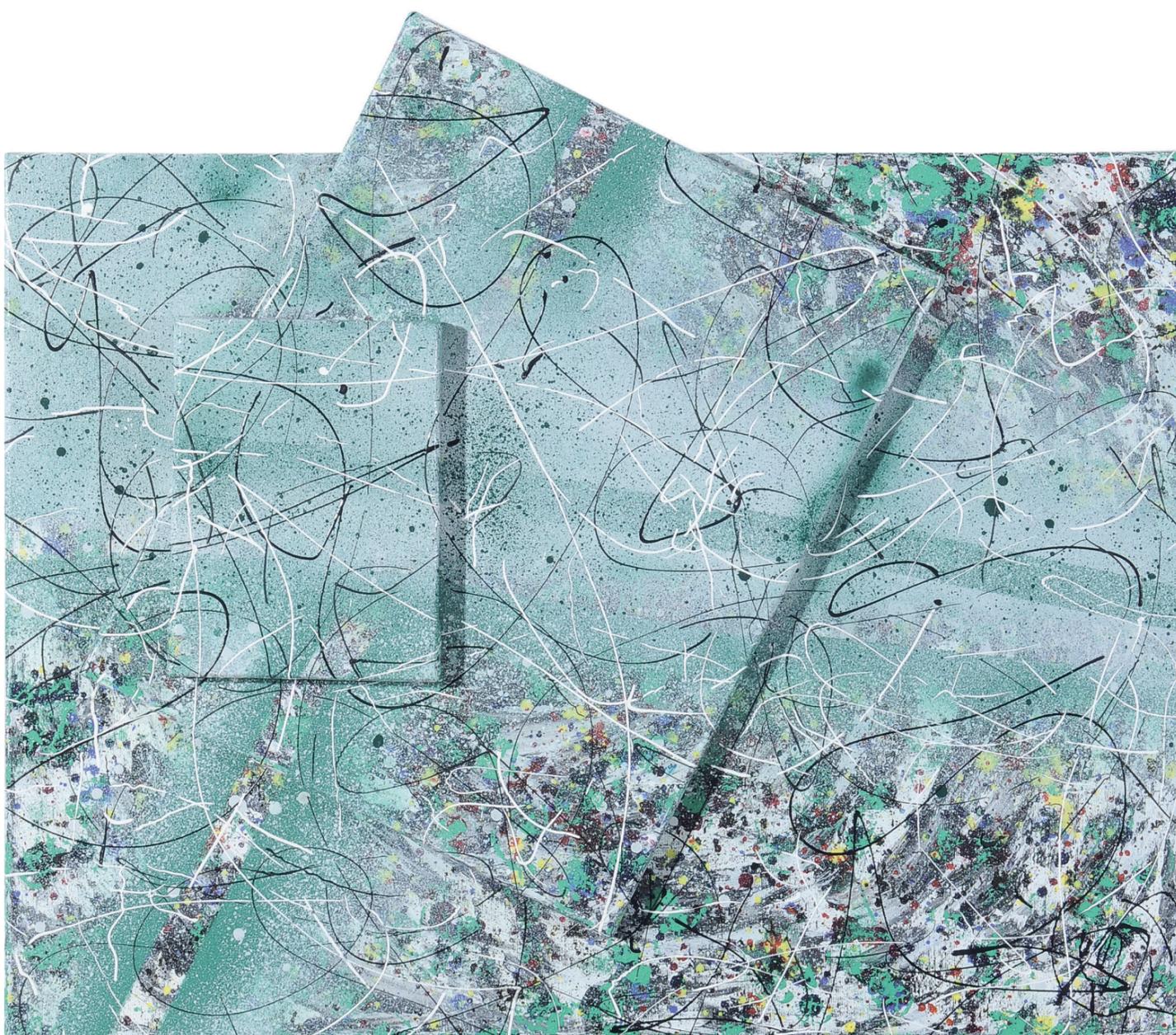
2020. december 12.

IV. évfolyam 50. szám

4 Oberczián Géza
novellája

7 Gál János,
Juhász Kristóf
és Baricz Dezső versei

8 Tallián Mariann
meséje

Divina proportione V./Arany metszés V. (akril, vászon, 70 × 110 cm, 2020)

vezérvers

Géczi János

209. veszprémi naplemente

a rózsá csupa forma
a kert tőle csupa forma lesz
elfogadva a neszeket
a levélrések finom szerkezetét
a szikár naplementét

ha árnyékba csomagolja magát
az amúgy hajlékony faág
vagy úgy araszol át a kő résén a bogár
hogy belőle semmi sem marad
hiába állsz fölé óbégatsz
belőled sem marad több annál
mint ami néhány mondatba belefért

csepp vízzel a peremén
vagy átbökve a jáspishegyű főnévi igenévvél
mint fenyőtűvel a lágú testű gomba
amely amúgy a rózsához tartozik
a virághoz amely a forma
hiába carmenlelkű ma
hiába százlevelű holnap

könyv

Iránytű a rózsá labirintusához

Bonczidai Éva

Amikor évekkkel ezelőtt megismer-tem Géczi Jánost, eltűnődtem, honnan lehet egy embernek ennyi ideje. Hiszen láttam, hogy a József Attila-díjas költő, író, képzőművész mellett, hogy jelentős alkotói életművet hoz létre, egyetemi oktatóként is elismert, olyan szívügyeket dédelget, mint a *Séd* című veszprémi kritikai lap vagy az oktatással-neveléssel, illetve az oktatási rendszer jellemzőivel kapcsolatos írásokat publikáló *Iskolakultúra* című folyóirat. És bizonyára közel áll a szívéhez a Vad Fruttik *Darabok* lemezével elkezdődött együttműködés is, amely által a zenekar koncertjein azt is

megtapasztalhatta, milyen, amikor többeszes tömeg zúgja mély átéléssel a dalszövegnek álcázott vesszorokat. De Géczi János nevét hallva eszünkbe jut a nyolcvanas évek legendás/botrányos irodalmi szociográfiája, a *Vadnarancsok* és az újabb beszélgetőkönyvei is Likó Marcell-lel, Csányi Vilmostal. Szeretnénk, sokoldalú, elképesztő – ilyen jelzők jutnak eszembe, ha Géczi János világáról kell beszélnem. És ezek csupán tárgylagos megállapítások.

Géczi ideje mint egy esetleges külön dimenzió létezése akkor ötlött fel bennem, amikor pár éve vendégül látott a családommal együtt.

Géczi János, a házigazda legalább annyira lenyűgöző, mint az alkotói éneje. Főz, süt, mindenre gondol – ez csak természetes. De ott a kertje is, amelyben minden növényről tud mindent, nemcsak a fajta jellemzőit, hanem az adott növény „életrajzát”, személyes történetét – ha fák, füvek, bokrok esetében beszélhetünk ilyenről. (Bizonyára igen.) Kis esővízgyűjtő medencéket kerülgetve járjuk végig ezt a teremtett világot, ahol minden burjánzás, virulás, gyarapodás és virágba borulás jelzi, hogy rend van. Hogy minden rendben van. Ugyanilyen kozmosz a könyvtára is. Buborék kutyával az

oldalán ül egy sajátosan felépített birodalomban, mosolyog, és végtelen nyugalommal, kedélyesen mesél. Beszélgetünk persze, de inkább csak hallgatom, hiszen olyan dolgokat mond, amikről általában kevesen beszélnek. Az emberiség legégetőbb gondjainak, például a klímaváltozás problémájának a nyitját úgyis a bölcsészek, írók, költők fogják megtalálni – jelenti ki akkoriban, amikor ez a téma még nincs ott a köztudatban, és hosszan sorolja a találmányokat és megfejtett titkokat, melyek mind-mind irodalmi gyökereik. Méhekről mesél, biodiverzitásról, extenzív kertekről, én meg örülök,

mint egy gyerek: végre egy költő, aki ért valamihez. Biológus kutatóként diplomázott, alkotó emberként is magától értetődően sajátja a természettudományi szemlélet. Az meg már-már legendaszerű, hogy rózsát neveztek el róla – ez a Géczi-rózsá (Rosa x geczii Kerényi-Nagy). (Nem tudom, van-e bármely másik nemzetnek olyan kortárs költője, akiről rózsát neveztek el.)

Géczi János a rózsá kultúrhistoriájának nemzetközi rangú szaktekintélye. A *Rózsá labirintusa – Egy örök jelkép nyomában* című, legutóbbi könyvében összegzi a számos vaskos kötetre rúgó, ez irányú kutatásait.

szerkesztőségi terepasztal

HOGYAN IS TOVÁBB?

Múlt este arról beszélgettünk néhányan, hogy a mesterséges intelligencia miként fog beszüremkedni az irodalomba, és ha már beszüremkedik, kinek és mire lesz ez jó. A beszélgetésen egy szerkesztőségi ötletelést gondoltunk tovább, amelynek az volt a kiindulópontja, hogy az interneten fellelhető olyan programok, amelyek – kellő beállításokat követően – képesek különböző híres költők stílusát is imitálva verset írni. Ki is próbáltuk: meglehetősen pocsék, ragrimes angol nyelvű verset olvashattunk a következő pillanatban, ezt dobta a gép, Edgar Allan Poe stílusában.

Az emberiség már sok mindent kipróbált: klónoztunk élő szervezetet, világra hoztunk lefagyasztott embriót, kimáskálunk a világűrbe, és ki tudja, hány örültséget próbáltunk ki a tudomány égíze alatt, mignem eljutottunk ide is, hogy ezután a gépek fognak írni irodalmat helyettünk.

Nem új ez a téma, de eddig sosem gondolkodtam el rajta: úgy tekintettem, hogy egy játék, egy a sok közül, a sok millióból, de ami nem vehető komolyan, merthogy biztos tudásként kezeltem magamban, hogy verset csak ember írhat. Költő.

Senki más. Az már csak a véletlen műve, hogy délelőtt a rádióban egy témába vágó műsor futott, ahol, miután egekig dicsérték a mesterséges intelligenciát, az utolsó betelefonáló valami olyasmit idézett, hogy transzcendencia nélkül nincs művészet, ami teljesen érthető (de továbbgondolva, intelligencia sem lehet, intelligencia nélkül pedig kreativitás sem). A válaszadó megnyugtató: a mesterséges intelligencia fogalma mögött igazából óriási számítási kapacitást kell érteni, ami gyorsabb, pontosabb és hatékonyabb az egyszerű ember illetően képességeinél, és a jövőben nagy segítségünkre lesz. Mindenben. Hát legyen.

A témában néhai mesterem, Szócs Géza írt egy sokat idézett verset, egy Stanislaw Lemtől választott mottóval. A *Vers a végtelen programokról* így kezdődik: „Amit a kis komputer képes megoldani a nagy program segítségével, azt a nagy komputer is megteheti a kis programmal. Ebből logikusan következik, hogy a végtelenül nagy program önmagától is működhet, mindenfajta komputer nélkül.”

Ebben a gondolatban már a jeleniség végét látjuk, Lem víziója esélyes,

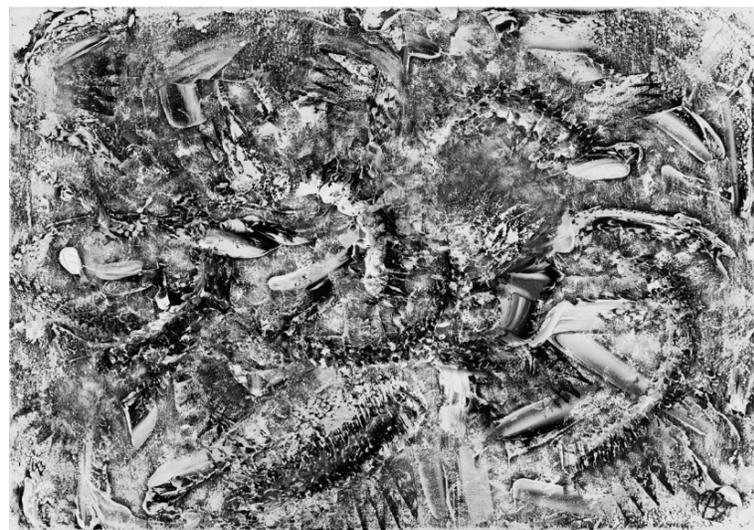
hogy valósággyá váljon. Ha alternatívákat keresünk az apokalipszisre, tán ez a legkézenfekvőbb, feltéve, hogy még idejében valaki nem másképp írja meg a programot.

Frászom van a mesterséges szó hallatán: épp azért, mert legtöbb-ször valamilyen dehumanizáló erő lappang mögötte, még a leghétköznapibb szókapcsolatokban is, például mesterséges tó, mesterséges megtermékenyítés, mesterséges lélegeztetés stb.

Bármilyen furcsa, a mesterséges épp abban az egy esetben fogadható el, ami az alkotással függ össze, bár a műalkotások tekintetében csak technikai értelemben beszélhetünk mesterségesről, egyébként természetnek nevezzük a művészi értelemben létrehozott művet. Szóval, mit is akar a mesterséges intelligencia tőlem?

Tovább olvasom a verset: „Szerelmünk alatt van egy másik, / a program alatt: / egy másik program / a szörnyekben egy másik szörny él, / a jog alatt egy mélyebb jog van – // bűvópatak az életünkön / átvilágító csillagokban: // szerelmünk alatt van egy másik.” [...] és a vers vége: „Egyszer majd te is belekóstolsz / a borban úszó mélyebb borba // E

Farkas Wellmann Endre

Fractals V. / Fraktálok V. (akril, vászon, 70 × 100 cm, 2020)

VERS ALATT IS VAN EGY MÁSIK // és beleolvadsz, velem együtt / a végtelen nagy programokba.” Nos, illet fog írni vajon a versíró program, ha elkészül a magyar nyelvű változata? Még technikai értelemben sem hinném, habár ez a vers is, mint minden szöveg, valami furcsa kombinatorika eredménye, az összes lehetséges szöveg közül egy... De bármekkora számítási kapacitásra lesz is képes a szegény mesterséges intelligencia, nem hiszem,

hogy egyhamar ilyeneket dobna elénk. A teremtőerő mindig túlmutat az adatbázison.

Végül abban nyugodtam meg, hogy ifjabb beszélgetőtársam megkérdezte, mennyire etikus dolog ez, szabad-e illet? Nem akartam irodalomelméleti vitába bocsátkozni, de tényleg megnyugtató volt, hogy van még utánunk egy generáció, amelyiknek van morális értékrendje, vagyis egyelőre nem veszett el semmi...

tárca

LYUKAS SAJTOT SEM ÉR A MŰVÉSZET

A minap találkoztam az alábbi hirdetéssel, ami pályakezdő íróként különösen megviselt: „Könyveket cserélek trappista sajtra, könyvenként egy-egy, kb. húsz-harminc dekásra gondoltam.” Egyik szemem sírt... – a másikat azonnal ki akartam nyomni.

Idéjét sem tudom, mikor ütött ennyire szíven egy mondat. Mit egy mondat, minden szava felért egy állon vágással. Mikor már azt hittem, a fájdalom nem lehet tovább fokozni, akkor értem a mondat utolsó szavához: „gondoltam”. Tehát aki az ajánlatot tette, még a húsz-harminc dekát is sokallotta egy kötetért, azaz benne van a pakliban, hogy egy késhegynyi sajtba is beleegyezhet – gondolom.

Az író – naivan – azt hinné, ha már pénzt nem remélhet a művészetéért, legalább egy másik könyvre, egy ritka italra, édességre vagy egyéb különleges tárgyra cserélhik: aminek eszmei értéke van. Hiszen ha valaki képes a szívének egy kedves kincsét elcserélni egy könyvre, az már-már hízogó is lehet a szerző számára. Mi több, igazi versengés is indulhat az írók és költők között, hogy kinek a kötetéért milyen értékes tételt ajánlottak fel. (Egy ilyen ötlet akár fel is pezsdíthetné a klasszikus árverések vérkeringését.)

Ám hiába a fantasztikus ötlet, amikor az író – még mindig a naivról beszélék – váratlanul pofán vágja egy ilyen hirdetés, és rájön, hogy a művészete nem ér mást, csak legfeljebb harminc deka sajtot, ráadásul abból is a leghetetlenebbet és a legolcsóbbat: a trappistát.

Persze, az is eszembe jutott, hogy valószínűleg éppen éheznek a művészetpárti illető. Biztosan szörnyű pillanat lehetett, amikor korgó gyomorral – a teljesen üres hűtőszekrény előtt – fennhangon szidta magát, hogy miért verte el az utolsó fillérjeit kortárs irodalomra. Valójában ő az áldozat – és nem én. Ő az, aki addig táplálta a lelkét irodalommal, amíg teljesen meg-

fedkezett fizikai szükségleteiről. (Ha viszont így alakul a jövőben a könyvbiznisz, akkor én is beszálok az éhenhalósdiba.)

Be kell vallanom, ahhoz nem voltam elég bátor, hogy megnézzem, hány hozzászólás és egyben ajánlat érkezett a hirdetés posztja alá. Igazából de, megnéztem, mert nem bírtam ki: harminckilenc. Tehát elkezdődött. Valami súlyos és visszafordíthatatlan. Valami, amivel mi, alkotók nem számoltunk. Ettől a naptól kezdve mindenki, akinek csak a könyvespolcára pillantunk, gyanúsá válik.

Vajon melyik könyvéért adhatott egy kis sajtot? És hány dekát? Lehet, mégis vette? Vagy ajándék volt? Biztosan sajtot adott érte!

Pályakezdőként engem már most érdekel, hogy értem mennyit adnak majd. Vajon megérek pár év múlva legalább húsz deka trappista sajtot? Esetleg annyira népszerű író válhat belőlem, hogy egy kevés parmezánt is megadnak majd a kötetemért? Vagy miben mérik majd a tehetségemet a jövőben? Az is meglehet, hogy első kötet előtt állva a legjobb, amiben bízhatok – ha már sajtot sem adnak egy könyvért –, hogy egy kiváló szerzőtársammal együtt támaszthatom egy családi ebédnél az asztal lábát.

TIED LEHET
A NAGYOBBIK FELE!

Mondta soha, senki, semmikor. Legalábbis biztos, hogy nem őszintén.

Akinek van testvére, az tudja legjobban, milyen volt igazságosan elosztani az egyetlenegy megmaradt túrórudit. Mert nem lehetett úgy kettétörni, hogy az mindkettőtöknek jó legyen: így valamelyikőtök mindig a kisebbik részét kapta. Te pedig könnyes szemmel, remegő kézzel adtad

át a nagyobbik felét a kistesódnak, mert anyukád parázs tekintettel bámult rád, elég jóságos vagy-e a véreddel. És amikor az utolsó rántott húst kellett volna megosztani vele – vagy bárkivel –, de te csak azért is képes voltál befalni a nagyobbik részét, hogy ne másnak jusson. (Aztán persze nem csak a büszkeségtől dagadtál, hanem pont attól az utolsó hússzelettelől, amit valójában már nem is kívántál.)

Bár az említett példák gyerekkorban vannak fokozottan jelen, meg merem kockáztatni, hogy máig így viselkednénk... csak hát harminc pluszosként végtelenül nevetséges volna a családi ebédnél az utolsó sütemény miatt elsírni magadat. Így aztán jól nevelt felnőttként – hogy anyukád is büszke legyen – hangosan felteszed a kérdést, kéri-e valaki az utolsó muffint. Majd bizakodva – hátha senki nem orosza el előled – körbenézel, ám pechedre egy kéz lendül a magasba, és elhangzik a varázsmondat: Én kérem... felezzük el! Ekkor te hatalmas – és lehetőleg teátrális – önfeláldozás közepette kettétöröd a finom kis muffint, ami persze két különböző méretre török, és az egyetlen meggydarab is a nagyobb felében marad, és csalódott mosollyal az arcodon, de nagyvonalúan átadod a sütemény pompásabb felét.

Kétségtelen, hogy mindannyiunkkal megesezt már – sőt ma is megesek, és holnap is meg fog –, hogy a személyes névmásokat teljesen másképp ragozzuk, mint ahogy a nyelvtankönyvekből tanultuk. Legyen szó akármilyen ételről, tárgyról, biztosan nem az enyém, tied, övé, miénk, tietek, övék jár a fejünkben, hanem szimplán csak az enyém, enyém, enyém, enyém, enyém! Mi több: az „enyémék” is ott sorakozna, ha nyelvtanilag helyes lenne (nem mintha az önzőséget ennél is jobban fokozni kellene).

Mintha egy nagy, undok majom ülne az ember agyán, két cintányérral a kezében,

és amikor egy szimpla osztozkodásról volna szó, ritmusra ütni kezdi őket, kiverve a fejünkbe minden jóságot, önzetlenséget, még a felebaráti szeretet utolsó morzsáját is.

A lényeg, hogy – tulajdonképpen bámiről legyen is szó – az ember genetikailag hordozza, hogy mindenből a legnagyobbat, legtöbbet és a legjobbát akarja. Még akkor is, ha adott esetben semmi szüksége nincs rá, vagy csak éppen nem akkora mennyiségre. Sőt, még akkor is mindent magának akar, ha kára származik belőle, mert egyetlen cél lebeg a szeme előtt: nehogy másé legyen. Az ugyanis veszteség. Elviselhetetlen kudarc. Elvesztett csata, mely egy családi, baráti összejöveteltől kezdve egészen egy Tesco-bevásárlásig mindent gyászos időtöltéssé tud változtatni.

De modern emberként, itt a XXI. században, nem lehet mindent a génekre fogni. Már réges-rég nem a vadászó-gyűjtögető életmódot folytatjuk, ahol valóban a lehető legtöbbet, legjobbat és leghamarabb kellett magadhoz venni, mert nem tudhattad, mikor lesz legközelebb megfelelő mennyiségű és minőségű élelmed.

Elfogadhatatlan öltre menni az asztalon heverő utolsó finomságért, felborítani a boltban a másik vásárlót a szuperakciós mikrohullámú sütőért (nagyobb plazmatévéért) vagy éppen csak azért megenni/elvenni/megvenni valamit, hogy az még véletlenül se másé legyen. Hálát kellene adni, hogy ma már senkinek nem függ az élete attól, hogy alkalomadtán kicsit fonnyadtabb almához, kevesebb húshoz jut hozzá.

Azonban hiába a mai ember határtalan kényelme, hogy szinte azonnal pótolhat bármit, még mindig az kell, még mindig az a legkívánatosabb számunkra, amit más elől lehet elvenni. Úgyhogy megyek és megesezem a hűtőből az utolsó akármit, mielőtt a családból bárki más vetne rá szemet, és még a végén osztozkodnom kellene rajta.

Könyv

Fernand Braudel francia művelődéstörténész civilizációs élőlénynek nevezte azokat a növényeket és állatokat, amelyek egy-egy korszakban kiemelt szerepet kaptak az emberiség vallási és művészeti gondolkodásában, jelképpé váltak. A közel két-száz civilizációs élőlény közül Géczy János a rózsát választotta kutatása tárgyául, és izgalmas, szövevényes útvonalat rajzolt, miközben a rózsza történetén keresztül megírta az emberi gondolkodás és képzelet történetét.

A gazdagon illusztrált, források százait bemutató könyvben kifejti: az i. e. 24. századtól az i. e. 8. századig tart a rózsza betörése az egyetemes emberi kultúrába, az Akkád Birodalomból a kis-ázsiai társadalmakon át vezet az út az i. e. 2000 körül, Kréta szigetén épülő palotákig, majd onnan tovább a műkénéi kultúrákig. Az első adat a sémi származású akkád istenkirály, I. Sarukín kaukázusi hadjáratának szerzeményei között szerepelt, majd miután megérkezett a mediterrán civilizációk életébe, higiéniai-gyógyászati módszerekben, táplálkozási szokásokban, díszítésekben is megjelent, ugyanakkor az élet- és halottkultuszban is szerephez jutott, a természeti erő, a megújulás, a szerelem és a szexualitás jelképévé vált.

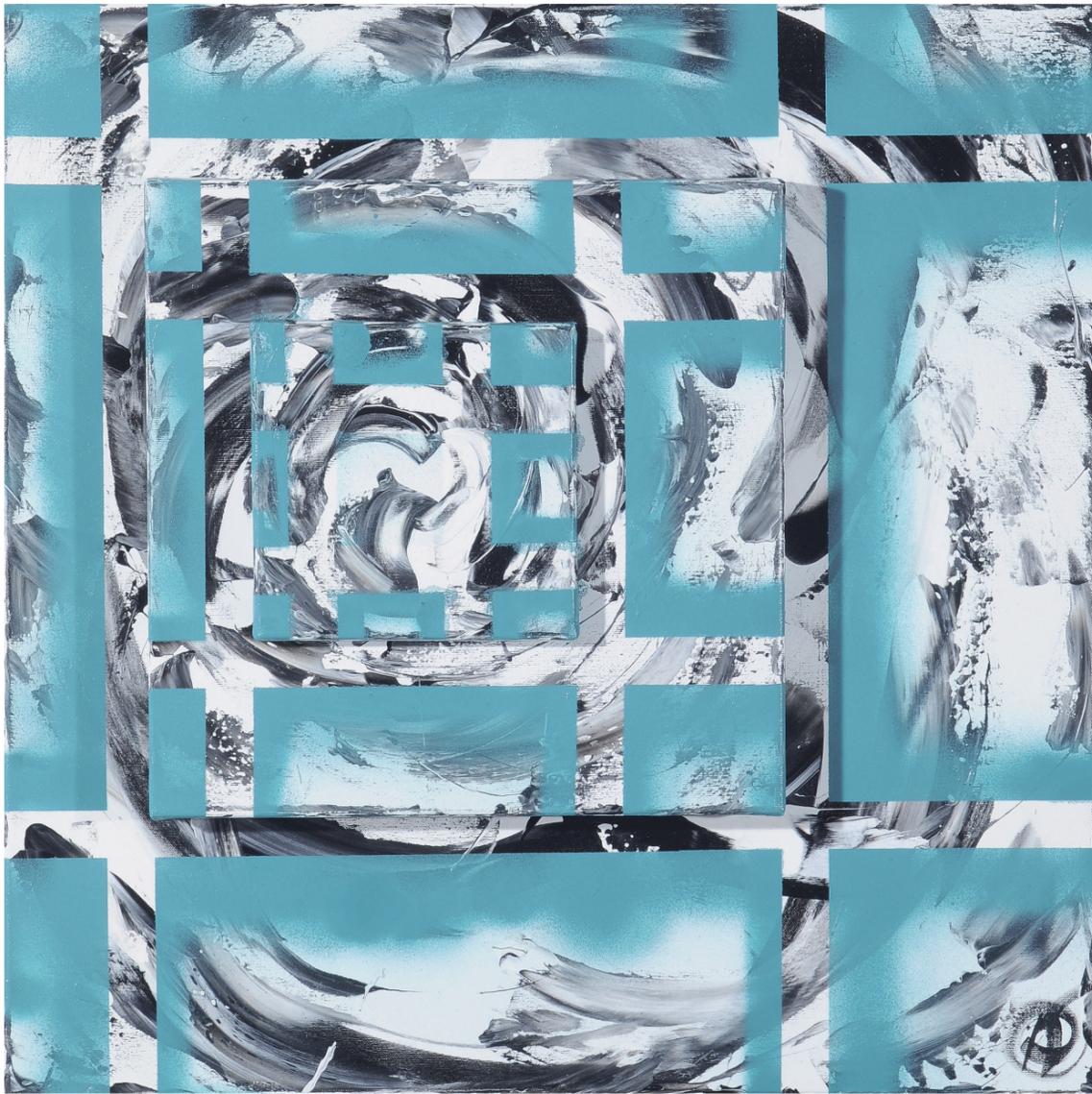
A rózsza „egyéb kulturális javakhoz tapadva, egy nagyobb görög »csomag« részeként kerül át Itáliába”, állapítja meg Géczy, és végigköveti a rózsajelképek ottani megjelenését és alakulását. A rómaiak rózsáiról szóló fejezetből csak érdekességként ragadjuk most ki, hogy a rómaiak úgy hitték, a rózsza Venus istennő születésével együtt keletkezett, de a görögökhöz hasonlóan a rózsák teremtéstörténete itt is szoros kapcsolatban van a testnedvekkel, főként a vérrrel. Venus alakja egyidejűleg kötődik a teremtéshez, termékenységhöz, szerelemhez, de az elmúláshoz is. A római halottkultusz egyik érdekessége: „úgy gondolták, hogy az ember a halála után rózsává – a megújuló életet jelképező növényé – változik, ezért egyik legfőbb halotti ünnepüket összekapcsolták

a halálon túlra mutató szerelem és szeretet ünneplésével. Ezt a halotti ünnepet, a Rosaliát az i. e. 1. századtól tartották”. A könyvben szó esik olyan földi dolgokról is, hogy a lupanariák világában kevésbé magasztos jelentéssel bírt a rózsza, de rózsás ételek, italok receptjeit is bemutatja a szerző, sőt a rózsabor hamisítására is hoz példát Apicius római kori szakácskönyvéből.

Az erkölcsi hanyatlás egyik kifejezésre jutása is a rózsához kötődik: már az i. e. 2. században Cato helytelenítette, hogy minden katonai győzelmet rózsakoszorúval jutalmaznak, évszázadokkal később Tacitus is nehezményezte a szinte hétköznapivá vált koszorús katonai tiszteladást. Varróról pedig feljegyezték, hogy „amikor a mértéktelenül nagyvá vált rózsaföldek miatt már nem jutott termőhely a gabonának, így kiáltott fel: kénytelenek vagyunk Szardíniából és Afrikából jóllakni!”.

Külön alfejezet foglalkozik az enciklopédikus Plinius *A természet történelmének* című, 37 egységből álló könyvének rózsákra vonatkozó megállapításaival, és az enciklopédikus szemlélet nyomán érkezünk a keresztény középkor új mintázatú rózsajelképeihez, melyekben szintén megjelenik a vérrrel való kapcsolat, de a szakralitáshoz kötődik, az erény virága lesz, a mártírium, az erkölcsi tisztaság lesz a legmeghatározóbb jelentése. A szerzetesi orvoslásban szintén ott találjuk a gyógynövények között, majd a salernói orvosi iskola hatására az európai világi orvoslás is fellendül, a muszlim orvoslás tan- könyveinek latin fordításaiban szin-

Divina proportione II./Arany metszés II. (akril, vászon, vastag keret, 3D, 70 x 70 cm, 2020)

tén található utmutatások a rózsza hatóanyagainak hasznosítására.

Az Európába visszatérő kereszties lovagokhoz kötődik a virágok iránti tisztelet felerősödése, a muszlimokkal való kapcsolat maga után vonta a kertészeti ismeretek fejlődését, és a 11. századtól a rózsza ismét a szépség megtestesítőjeként jelenik meg. A ferencesek is kiemelt figyelmet szenteltek a rózsának, „a Szent Ferencen megmutatózó stigmák vérvöröse és ezáltal a Krisztussal való azonosítás mellett az Isten által teremtett világ dicsőítésének lehetőségét is meglátták a virágban”.

Szó esik a trubadúrlíra rózsajelképeiről, a rózsablakokról, a rózsafüzérről, számos képzőművészeti példával illusztrálva a reneszánsz és

a reformáció rózsaképeiről, a barokk kertekről, de az iszlám rózsafogalmairól, perzsa költészetből vett példák értelmezési síkjairól és a szúfik sokjelentésű rózsájáról is.

A könyv a 18. századig követi a rózsza jelentéseinek mintázatát, ezután több okból is szövevényessé válik az amúgy is labirintusszerű jelentésháló – „Ekkor jelent meg ugyanis néhány Ázsiából érkező rózsafaj, ami után kezdetét vette egy új, olykor lanyhuló, máskor bámulatosan intenzív kertészeti rózsakultusz: ez rövid idő alatt a rózsák ezernyi díszváltozatát hozta létre, ami ettől kezdve jóformán követhetlenné teszi a rendszerezésüket. Ebben a korszakban végleg elváltak egymástól a rózsák botanikai tulajdonságai

és a művelődéstörténeti korszakok mentalitásbeli sajátosságai”; „előbb Goethe, majd különösen a romantika korszakától írók és festők a rózsát olyan sokféle jelentésben kezdték használni, hogy közösnek tekinthető, a korra általánosan jellemző képzetekről már aligha beszélhetünk.”

Különleges, szép könyv ez. Ott-honossá, ismerőssé teszi a régi világokat is – olyan ember írta, aki nem restell időt szánni arra, hogy szavakkal, növényekkel bibelődjön és érdekesen meséljen róluk mindazoknak, akik szeretnék megérteni a teremtést.

Géczy János: *A rózsza labirintusa – Egy örök jelkép nyomában*. Athenaeum Kiadó, Budapest, 2020

HARAMIÁK LAKOMÁJA

A 70-es évek elején egy nyárutói vasárnap, napnyugta közeledtével kocsi fékezett apósomék tatai háza előtt. Váratlanul, bejelentés nélkül távoli rokonok érkeztek: a Fehérváron élő pécsváradai lányok. A nagyobbik fia fuvarozta őket. Úri hölgyek kissé divatjamúlt öltözetét viselték, sötétszürke, apró mintás selyemruhát kalappal, fehér nyári cipellővel és horgolt kesztyűvel. Vidáman és fesztelenül libegtek át a kerten, amelynek végében szabadtűzi hűssütéshez készülődtünk. Akkor talákoztam velük először. Hírből hallották, most meg is bizonyosodhattak róla, hogy a nagy család üdvöskéje egy bolgár fiúhoz ment feleségül. A rokonok beszélgetésbe elegyedtek, boldogan emlegették fel a régi szép időket, én pedig tettem a dolgomat: egyenletesre terítettem a hamvadó parazsat, felszúrtam a nyársakra a húst, a hagymát és szalonnakockákat, és forgattam a rablőhúst a tűz fölött. Az acélrudak tartalmát a bazaltkockák karéja tövében melegedő cserépcsuporba csúsztattam. A testes, fahéjjal ízesített vörösbort alma- és citromkarikák úszkáltak mazsolaszemekkel vegyesen. A két nővér kíván-

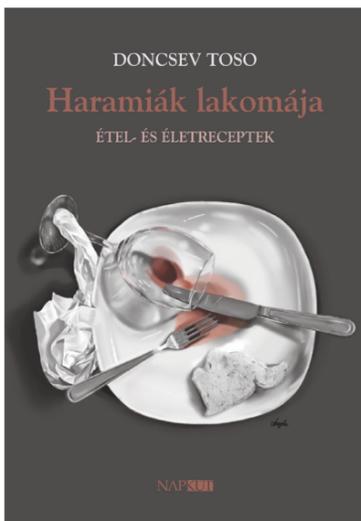
csian érdeklődött afelől, hogy milyen nyenyencsége munkálkodik az idegen vő, és az összetevőkről értesülve kikerkedett a szemük, lám, vad, balkáni, barbár éték készül, elnevezéséhez hűen valóban a „haramiák lakomájának” részesei lesznek. Látható előítéletüket legyűrve csak egy süteményestányérnyi adagot kértek, mert nem akarták megsérteni a szívélyes ismeretlent, de aztán repetáztak, és élvezettel szürcsölték ki az alkoholos saft utolsó cseppjeit is. Búcsúzáskor nejemet átölelve kipirult arccal egyszerre mondták: – Editkém, a férjed nemcsak jóvágású és szellemes férfi, hanem valódi mesterszakács is. Gratulálunk a választásodhoz.

Nem sejtették, s én sem árultam el, hogy a hús fűszerezése és pácolása az ifjú ara érdeme volt.

NOSZTALGIA

Ne térj vissza hajdanvolt gyermekkorod vagy felhőtlen fiatalságod helyszínre, mert csalódni fogsz. Tedd mindezt képzeletben, így a

Doncsev Toso

káprázatotat megőrzöd, és egyben időt és költséget is kímélsz. Keresd új, friss élményeket, és évek múltán kora ifjúságod emlékeihez hasonlóan merengj el rajtuk!

KÉSLELTETETT KIBONTAKOZÁS

A szocializmusban a külső és a bennem lévő (ön)cenzúra gátolt, a sza-

Divina proportione XI./Arany metszés XI. (akril, vászon, fluoreszkáló, 3D, 58 x 62 cm, 2020)

badtság hajnalán az időhiány, ma már saját korom, szellemi és testi hanyatlásom és az alig meglévő és erősen szakadozó kapcsolati hálóm. Valljuk be őszintén és férfiasan: sohasem voltam se kirobbanó tehetség, se a divat taraján úszó könnyed, koszos hab. Az a keserű igazság,

hogy tőlem csak ennyi teltett. Nem keresek több kifogást, ezt tudtam nyújtani.

(Részlet a szerző hamarosan megjelenő *Haramiák lakomája – Étel- és életreceptek* című kötetéből)

novella

EGYSZERŰ TÖRTÉNET, FIÚ, LÁNY

Oberczián Géza

Ez egy nagyon egyszerű történet. Van benne nő, férfi, szerelem. És nő.

A lány egy ócska büfében dolgozott, amit egy lestrapált lakókocsiból alakítottak ki. Szűk volt és levegőtlen. És piszkos is. A fiú semmi pénzért nem dolgozott volna ott, sőt megállapította, hogy a lábát se tenné be oda. Csak azért volt ott, mert az előző két napban alig evett, és alig is haladt, jobbra az útszélen állt és stoppolt. Nehéz pénz nélkül stoppolni olyan országban, ahol ezért mások fizetnek. Csak akkor jutott közelebb Brassóhoz, ha valaki megsajnálta. Ez viszont jócskán aláásta az önbecsülését. Általában sikeres és szerencsés stoppos volt, nem kellett sokat várnia a következő fuvarra, de az elmúlt napokban csak szánakozó mosolyokat kapott, vagy lemondó fejcsóválást. Ellenben a lány olyan sugárzó mosollyal nyújtotta felé a hamburgert, mintha valami csodás aranyalma lett volna, amitől varázsütésre minden jóra fordul. Szinte el is felejtette elvenni, úgy belefeledkezett ebbe a mosolyba. Akkor kéred, kérdezte a lány, és a hangját muzsikának hallotta. Reszelős hangon köszönte meg.

Ahogy az ilyen egyszerű történetekben lenni szokott, záráskor megvárta a lányt. Beszélgettek. Másnapra is maradt, naphosszat a büfé körül sertepertélt. A lány úgy tett, mintha észre sem venné, de amikor a fiú nem figyelt oda, folyton őt nézte. Zárás előtt kicsempészett neki egy hot dogot, és amikor látta, hogy két falásra elfogyott, még egyet. A tulaj nagydarab, ellenszenves férfi volt, régebben hentes, aki erősen törte a magyart, ezt a második esetet észrevette, és rövid úton kirúgta a lányt. Találok olyant, mint te, tucattal jobbat, mondta. A fiú megakarta védeni a lányt, elé állt, de kapott egy hatalmas pofont a tulajtól, és elterült. A lány nevetett és pusztit nyomott a lángoló arcára.

Brassóba már együtt mentek. Bár a fiú rokonai gyanakodva méregették a lányt, de nem szóltak, befogadták őt is a pesti rokon kedvéért. Két héttel később pedig együtt indultak Budapestre. A lány árva volt, független, vagy ha jobban megnézzük a helyzetet, csak a fiútól függött, de tőle nagyon. Addigra ugyanis egymásba szerettek.

Az ilyen egyszerű történetekben ilyenkor mindig jön egy nem várt

fordulat. Nos, ez még ennél is egyszerűbb történet. A fiú egyetemista volt, ősszel vissza kellett ülnie az iskolapadba. A lány dolgozott, egy ételbárban talált munkát. Kialkudta, hogy a bérén felül ő is és a fiú is ott ehessen legalább egyszer naponta. Így ételre sem költöttek sokat, az albérletük egyszerű volt, és valljuk be, kissé igénytelen is, de ők nem nagyon vettek tudomást a környezetükről, csak egymást látták és önmagukat a másik szemében, és ezzel teljesen meg is elégedtek.

A lány későn érezte meg testében a változást, már sehogy sem lehetett volna megakadályozni az eljövendő eseményeket. A fiú próbált ugyan érvelni, hogy nagyon fiatalok, élhetnének még, és az egyetem mellett hogyan, és talán lenne rá mód, de erélytelen volt és mintha maga sem gondolta volna komolyan. A baba egészséges lett és hatalmas. A fiú szülei nagyon boldogok voltak, csak annyi üröm csöppent az örömiükbe, hogy a gyerekek nem voltak házasársak. Mondogatták a fiuknak, hogy kéne az esküvő, és a lánynak is, hogy milyen szép menyasszony lenne. Addig-addig, amíg végül meglett a kézfogó. Abban az ételbárban ünnepeltek, ahol a lány – mostantól asszony – dolgozott. Volt grillezett csirkemell és sült krumpli, görög saláta és sör, az apa otthon főzött pálinkája, és az ifjú édesanyjának rostos üdítő. A fiú – mostantól férj – elhívta a barátait és rendesen berúgtak. A számlát az apja fizette, aki maga is kapatosan szállt taxiba a végén.

A gyermek megszületése óta a fiú, azóta ifjú férj, az egyetemi tanulmányai mellett munkát is vállalt. Reggel iskola, délután munka, este a család, éjjel tanulás. Néhány hónap alatt teljesen kifáradt, de lelkesen igyekezett helytállni. A barátai, csoporttársai hívogatták, mint régen, sörözni, bulizni, de ő a családra hivatkozva elhárította ezeket. Sokszor érezte, hogy egyedül őrlődik ebben a taposómalomban. Mikor reggel elment, a felesége még aludt, mikor este hozzálátott a tanuláshoz, már aludt. A gyerekfürdetés volt az állandó feladata, és ehhez ragaszkodott is, szerette a kis testet a tenyerén tartani a babakádban, akkor úgy érezte, ezért megéri a küszködés.

Aztán egyszer csak több munkája lett. A munkaadója meg volt vele elégedve, magasabb beosztást aján-

Yin-Yang I. (akril, vászon, tus, vastag keret, 40 x 40 cm - 2 db, 2020)

lott neki, komoly előrelépést, de csak főállásban. Abba beleegyezett, hogy a férj estin folytassa a tanulmányait. A feleség boldog volt. Igazi család leszünk, mondogatta később mindenkinek, a férjem dolgozni fog, én otthon a gyerekekkel, délután rendszeres időben hazajön hozzánk, és együtt leszünk, játszunk, szórakozunk. És talán nekem is lesz egy kis időm magamra, tette hozzá, talán elmehetnék valahová csak én, a gyerek nélkül, istenem de jó lenne egyedül akár egy órára, sóhajtozott.

Egyik délután, amikor haza kellett volna érkeznie, a férj telefonált, hogy egy vállalati születésnapra ünnepség miatt csak későn megy haza, de ne aggódjanak, minden rendben van, csak ez közbejött, egész meglepetéssel rólá. A felesége nagyon mérges lett, és közölte, hogy megbeszéltek, hogy aznap ő mehet el a volt munkatársnőjével vásárolni, és hogy lehet ő, vagyis a férj ennyire szeméti, hogy ezt elfelejti, hiszen egy éve ki se tette a lábát a lakásból, csak a babakocsi mögött, és tudja jól, hogy ő, vagyis a feleség, mennyire várta ezt. A férj a munkára hivatkozott, hogy ő, vagyis a feleség mennyire nem látja át, milyen fontos munkát végez és mekkora az ő, vagyis a férj felelőssége, most, a beruházások küszöbén, és engedte meg neki, vagyis a férjnek, hogy ekkora hajtás mellett néha elfelejtse egy-két lényegtelen részletet. A „lényegtelen” szó hallatán a feleség felsikoltott, és hosszan szidta őt, vagyis a férjet. A gyermek lassan egyéves lett, mire ez a vita lezajlott köztük telefonon, és mivel az első komoly veszekedésük volt, mély nyomot hagyott, mindketten megbántva érezték magukat.

Az egyszerű történetekben ilyenkor tovább fokozódik a helyzet, ahogy ebben a történetben is. A születésnap ünnepség jól sikerült, a férj el is feledkezett egy rövid időre a feszültségekről és a sértettségéről, mert alaposan beivott a kollégákkal, ettől sokkal könnyebbnek érezte a ránehezülő terheket. És ott volt a marketingosztályról az új fiatal kolléganő, akivel nagyon jól elbeszélgetett. Szinte el is feledkezett az időről, az utolsók között távoztak az irodából. Eközben a feleség a volt kolléganőjével és egyetlen barátnőjével beszélt telefonon hosszú órákon keresztül. Elmesélte a magányát, hogy ő mindig is magányos volt, hiszen árva, őt soha senki nem szerette, csak elviselte. Hosszan ecsetelte az egyoldalú életet, aminek a középpontjában egy még nem beszélő, nem járó kisbaba van.

Élénken panaszkolta, hogy minden napja ugyanolyan, legyen bár hétköznap vagy hétvége: felkelés, etetés, mosdatás, etetés, altatás, főzés, etetés, séta, altatás, etetés, játék, fürdetés, etetés, altatás és vége is. Már nőnek sem érzem magam, a férjem hozzám sem nyúl, úgy élünk itt egymás mellett két különböző életet, mint az idegenek.

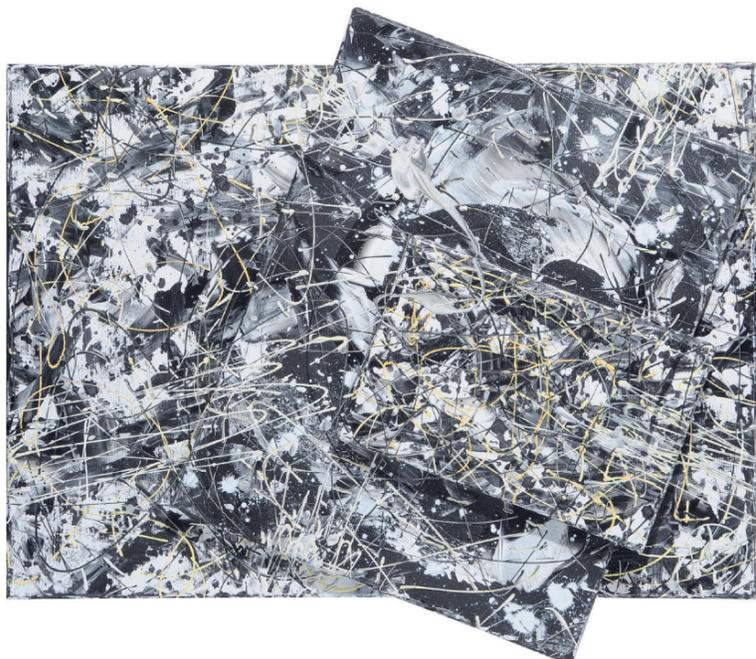
A férj az ebédszüneteket a fiatal marketinges kollegina társaságában igyekezett tölteni. Jókat beszélgettek, meg is jegyezték, mennyire egyformán látják a fontos dolgokat. A lány nagyon megértőnek bizonyult, és amikor a férj a családi nehézségeket kezdte sorolni, megsimogatta a férfi haját, ami nagyon jólesett a férjnek. Este, nem is tudta, milyen indíttatásból, de újra megkívánta a feleségét, szerelmeskedtek hevesen, vággyal telve, mint régen.

Mivel ez egy nagyon egyszerű történet, biztos kitalálta már az olvasó, hogy itt megint fordulat következik. De vajon melyik irányba? A szerető házaspár újra felfedezik egymást, kibékülnek, átértékelik a kapcsolatukat, és boldogan élnek, amíg meg nem hálnak? Vagy a férj egy kiküldetésen nem bírja tovább, és a fiatal marketinges kollegina karjaiban találja magát?

A feleség néhány héttel az incidens után észrevette, most már rutinosan, hogy ismét teherbe esett. Maga sem tudta, örüljön-e ennek, de elhatározta, hogy ezúttal kiélvezi a terhessége minden pillanatát, amit elsőre nem sikerült. A mosolyát nem tudta titkolni a férje előtt, amikor az hazaérkezett. Ugyanaz a mosoly, gondolta a férj, amivel annak idején a hamburgert nyújtotta. De szép is volt, emlékezett, és kíváncsian nézett körül, mi lehet a meglepetés, mi a nagy titok, ami a

feleségét erre a mosolyra készítette. És akkor a felesége elárulta. A férfi gyomra összeszorult a hírre, lepergett előtte a hátralévő élete filmje. Semmi nem volt benne, amire titokban vágyott. Nem voltak túságok, se barátok, se egyetem, se diploma, se célok, se sikerek. Csak egyforma hétköznapok, küszködés, feszültség. Igyekezett örömet mutatni, még túl is licitálta a felesége lelkesedését, amikor az bejelentette, hogy innen négy gyerekig már nem érdemes megállni: hetet akarok, az isteni szám, hét gyerekünk legyen. Pár pillanattal majdnem elhitte, hogy erre vágyik.

Két héttel később az ehhez hasonló egyszerű történetek forgatókönyve szerint együtt utazott kiküldetésre a fiatal marketinges kolleginával. A helyzet már jócskán megérett közöttük, mindketten tudták, és számítottak is rá, hogy ott és akkor megtörténik, amit addig szemérmesen halogattak. Előbb persze pezsgős vacsora a cég költségén a szálloda éttermében, zavart nevetgélés, szét- és összenézések, várakozásteli hangulat, majd egy ital a bárban, egyre sikamlósabb beszélgetés, majd a lift, ahol a férj szerint már csókolózni kéne, de valahogy mégsem mozdul, mert valami fura ürességet érez, csak megsimítja a lány kezét. Majd a szobaajtó, ahol már felindultan kéne egymás fülébe suttogni ostobaságokat. A férj lassan lehajol, és azt súgja a lánynak, hogy jó éjszaka. A szobájából felhívja a feleségét, semmiségekről mesél neki, felszabadultan csapong a történetek között, az asszony pedig szélesen mosolyog, mint amikor hamburgert nyújtott egy csapzott, éhes, holtfáradt srácnak. Hallgatja, és boldog, mint általában a feleségek az ilyen egyszerű történetek végén.

Divina proportione III./Aranymetszés III. (akril, vászon, tus, 53 x 78 cm, 2020)

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Baricz Dezső (1995) költő

Bonczidai Éva (1985) író, szerkesztő

Doncsev Toso (1944) író, műfordító, kultúrdiplomata

Farkas Wellmann Endre (1975) József Attila-díjas költő, író, műfordító, szerkesztő

Gál János (1999) író, költő

Géczi János (1954) József Attila-díjas író és képzőművész, egyetemi oktató

Juhász Kristóf (1982) író, költő, újságíró, előadóművész

Kántor Mihály (1974) szakíró

Mészáros Márton (1995) újságíró, író, szerkesztő

Oberczián Géza (1961) író

Szilágyi Zsófia Emma (1995) író

Tallián Mariann (1971) színművész, író

képzőművészet

„AMIKOR VALAKI A KÉPEIMRŐL BESZÉL,
ŐT MAGÁT ÉRTEM MEG JOBBAN”

Bonczidai Éva

Évek óta nagy szeretettel várom a budapesti Abigail Galéria és Aukciós Ház kiállításait, a *Próféták hazatérnek* sorozatában Magyarországról elszármazott művészek alkotásait mutatja be, de fontos küldetésének tekinti a hagyományostól eltérő, új utakat kereső, tehetséges fiatal művészek megismertetését is. Az utóbbi évek folyamán az Abigail Galéria segítségével mutathattam be Holesch Dénes pályáját, Sárközy Pált, Péter-Breton Annát és A. Tóth Sándor munkásságát is. Amikor nyár elején felhívott Hajdu Kata, az Abigail Galéria tulajdonosa, hogy figyelmembe ajánlja az új felfedezettjét, Áder Orsolyát, tudtam, hogy bízhatom az ízlésében. Örömmel mondtam igent a találkozóra, bár elkerekedett a szemem, amikor kiderült, nem csupán névazonosságról van szó, valóban a köztársasági elnök lányával fogok beszélgetni.

Júliusban találkoztunk, már akkor nagy lelkesedéssel készültek mindketten a most hétvégén nyíló festészeti kiállításukra.

Ha valaki azt feltételezné, hogy egy ilyen beszélgetés marcona testőrök jelenlétében zajlik, vagy hogy egy induló művész extravagáns sminkkel, ruhával, merész önmegszemléltetésre komponált karakterrel érkezik élete első interjújára, ahol festőként nyilatkozik, annak már most elmondhatom, minden ilyen allűr távol áll Áder Orsolyától.

A galériában találkoztunk, már várt rám, és boldog volt. Ez valahogy sugárzott róla – Kata gyorsan meg is jegyezte, hogy Orsinak épp születésnapja van, de nemcsak ezért ragyog, hanem most tudta meg, hogy eladták két festményét – ez fontos visszaigazolás egy pályakezdő művésznek.

Festékes volt a haja. A kék akrilfoltokra mutatva meg is jegyeztem, hogy ezek szerint a vászon mellől ug-rasztottam ki erre a találkozóra. „Ó, a hajam még nem is vészes, a talpam csupa tinta” – nevetett. Mint mondta, évek óta fekete ruhákat hord, mert másban nem érzi jól magát, de amikor fest, a színek inspirálják, alkotás közben mindig az aktuális érzelmei és gondolatai kifejezésére alkalmas színek harmóniájának megtalálása az első lépés. Mint mesélte, a szobája épp műterem is,

harminc festménnyel osztozik a téren, egyszerre több képen dolgozik, nemcsak a száradási idő miatt – sok rétegű, háromdimenziós műveket is alkot –, hanem mert általában egyszerre több ötlet is cikázik a fejében, máskor épp új irányt vesz egy-egy kép, vagy pihenteti, amíg rájön, hogyan fejezze be az adott művet. Napi 8–10 órát fest, általában éjszaka, és közben zenét hallgat – mindent, amihez épp kedve van, mostanság gyakran Queen vagy Bonobo albumait. Azt hiszem, a festékkéssel, pamacsokkal dolgozó, saját technikákkal kísérletező Áder Orsolyával tökéletesen lehetne illusztrálni, mit jelent a flow-élmény – a teljes odaadást és figyelmet jelentő alkotói folyamatból születő absztrakt képei közvetítik ezt az elképesztő energiát, örömet és felszabadultságot, amely belőle is árad.

Mint mondta, a zene inspirálja, ez elengedhetetlen a festéshez. De az életében más módon is összekapcsolódik a zenével az önkifejezés. „DJ vagyok Sanghajban” – derül ki a magyarázatból, és ahogy a zenéről beszél, egyértelmű, hogy nagyon hasonlóan gondolkodik a képekről is: egymásra épülő rétegek, ritmusok, arányok, matematikai összefüggések, ez határozza meg mindkét alkotófolyamatot.

Sanghajban nemzetközi közegben mozog, a járványhelyzet előtt egy rendezvényszervező cégnél dolgozott, galériákkal, divatcégekkel működött együtt, a marketing és szervezői feladatok mellett zenélt is – utóbbi szakma alapjait a barátjától tanulta, a londoni és brüsszeli ismerősök körében viszont nagy meglepetés volt, hogy a lányt a DJ-pult mögött látták.

Áder Orsolya 16 éves kora óta külföldön él: először Brüsszelbe érkezett a családjával, de három év után a család hazatért, ő pedig maradt, hogy befejezze az iskolát, majd Londonba ment tanulni. A felsőfokú képzés során főként a divat marketing, menedzsment és üzleti vonatkozásairól tanulhatott, de Zoób Katti, Nanushka és Abodi Dóra oldalán szerzett gyakorlati tapasztalataiból adódóan otthonosan mozog a divat kreatív terepén is. Jelenleg az ökotudatos, fenntartható divat kérdéseivel foglalkoztatják.

Fotó: Éberling András

„Az alkotás izgalmát legelőször tizenkét évesen tapasztaltam meg, amikor Szöllösi Rita ékszertervező iparművésszel találkoztam. Ő tanított meg arra, hogyan valósítsam meg az elképzeléseimet. Az ékszerkészítés alapjainak elsajátítása során megtanultam, hogy legyek bátor újat alkotni. Pár évvel később Rita elvitt magával az Iparművészeti Múzeumba megrendezett karácsonyi kiállításra, ahol több ékszeremet is sikerült eladnom. Gyerekként ez különleges élmény volt” – mondta. Mint felidézte, mindig jelen volt ez az önkifejezési vágy az életében, kiskorában az ékszerkészítés mellett hegedült, zongorázott, énekelt, utána jött a festés és a grafika. „Folyton ez a szíveség volt rám jellemző” – tette hozzá.

„Amikor Brüsszelbe költöztünk, a környezetváltozás miatt hirtelen olyan sok benyomás ért egyszerre, hogy azt muszáj volt kiadnom magamból. Ekkor kezdtem el festeni. Már tizenévesen is az absztrakt stílusú festészet érdekelt a legjobban. Azzal, hogy nonfiguratívak a képek, titokzatosabbnak, mégis őszintébbnek érzem őket. Amikor absztrakt festményeket nézek, azok sokkal erősebben hatnak rám, mint bármilyen más stílusú kép. Tetszik, hogy ilyen rejtett módon mesélik el a tör-

ténetüket” – fejtette ki a művész. Mint mondta, azért szereti az absztraktot, mert itt nincsenek kész válaszok: „Amikor valaki a képeimről beszél, őt magát értem meg jobban. Hiszen ilyenkor a nézők magukról beszélnek.”

Idén, a karanténhelyzetből adódóan nyert nagyobb teret az életében a festés. Nagyméretű vásznakkal dolgozik, az aranyfémekkel és aranyait érvényesítve gyakran több képet ragaszt egymásra – fényekkel, tükröződésekkel, árnyakkal játszva teremtette meg azt a lírai absztrakt sorozatot, mely a most nyíló kiállítás és a Pauker Collection sorozatban megjelenő, *A dimenziók művészete* című album alapja lett.

Kissé meglepődtem, amikor Salvador Dalí nevezte meg mint legfőbb inspirációs forrást, akire leginkább felnéz a festőóriások közül. De amint megmutatta a grafikáit, láthattam, a szürrealizmus szintén közel áll hozzá: grafitceruzával rajzolt képei erős karakterábrázoló tehetségről árulkodnak, ezek a karikatúrisztikus rajzok sok játékot, szerethető ironiát, bűbájos vagánytárgyat tükröznek.

Megtudhattuk azt is, hogy ha három kérdést tehetne fel Dalinak, melyek volnának azok:

– Mit javasol egy kezdő művésznek?

– Mi zajlik benne, amikor hozzálát a festéshez?

– Festünk-e együtt egy közös képet?”

Áder Orsolya magabiztos embernek tűnik, épp ezért éreztem fontosnak megkérdezni, miért csak most

lép a közönség elé a képeivel. Mint mondta, a családja és a barátai szeretik a műveit, de szerinte elfogultak vele, ezért várt máshonnan jövő visszajelzésre is. Mint mondta, a galériavezető Hajdu Kata biztatása adott nagy energiákat az alkotáshoz, az ő ösztönzésére állt neki, hogy kiállítási anyagot válogasson a műveiből, és a közönség elé lépjen. Mint kiderült, a folyton nyüzsgő, lelkesedni tudó művész régről hozza magával ezt a furcsa óvatosságot: „Diszlexiás vagyok, gyerekkoromban sok kudarcélményem volt emiatt az iskolában. Valószínűleg ezért is számít nekem sokat mindenfajta bátorítás. Később segítséget kaptam, megtanultam a saját logikám szerint tanulni, jótanuló lettem, a helyemre kerültem, de addig nehéz volt. Nekem is, mint minden művésznek szükségem van a megerősítésre, szerencsére a kiállításra készülve sok pozitív visszajelzést kaptam.”

Álmokról, hogyan továbbról kevés szó esett. Most egy áldott jelenidőben él, alkot, kiállításra készül: „Amikor leülök a festékeim és vásznaim mellé, úgy érzem, pontosan ott vagyok, ahol lennem kell, és azt csinálom, amire mindig vágytam.” De a távlatokról szólva hozzátette: „Ahogy ismerem magam, lehet, hogy többlaki leszek, mert folyton kell a változás, de látom a jövőmet itthon. Itthon szeretnék majd családot alapítani. Mindig is mély kapcsolatban éltem a nagyszüleimmel, ezt az élményt szeretném majd a gyerekeimnek is megadni. Szeretném majd őket is a családom közeleiben tudni.”

Áder Orsolya *The Art of Dimensions* című kiállítása 2020. december 13-án, vasárnap 16 órától nyílik Budapesten, az Abigail Galéria és Aukciós Ház termeiben.

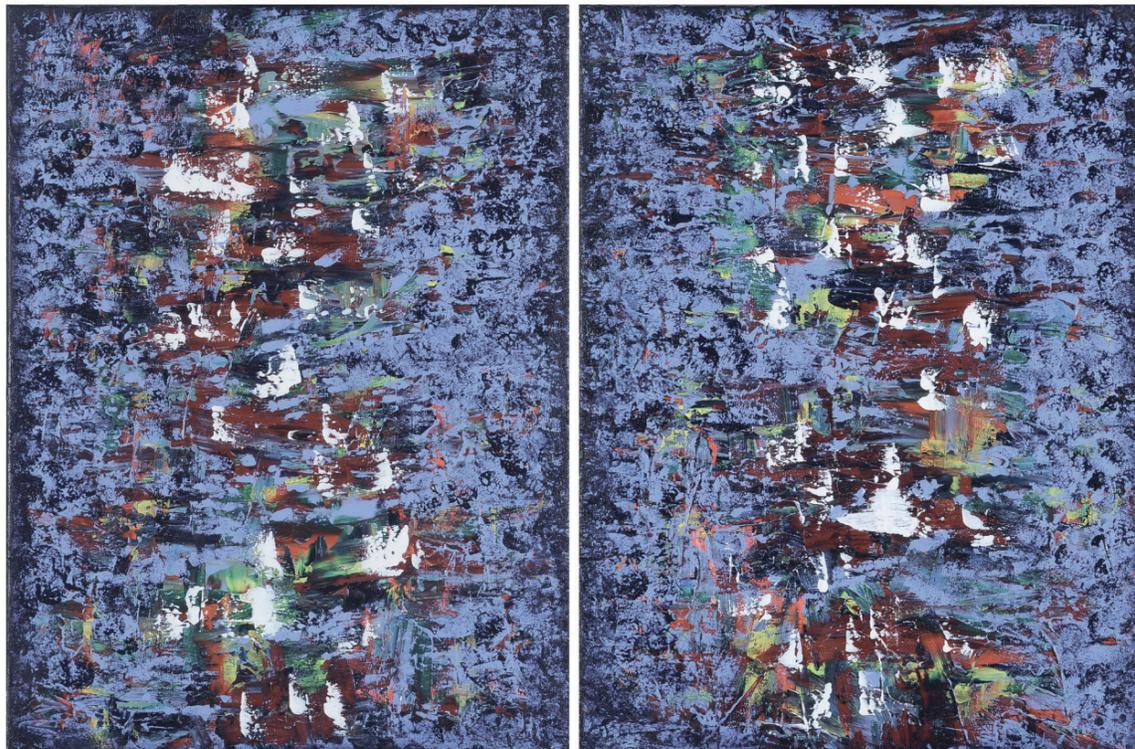
A tárlatot Hosszú Katinka háromszoros olimpiai, kilencszeres világes tizennégyszeres Európa-bajnok nyitja meg.

Az értékesítési lehetőséggel egybekötött virtuális tárlatbemutatóhoz kerekasztal-beszélgetés is kapcsolódik Áder Orsolya, Hosszú Katinka és Hajdu Kata részvételével, a moderátor Hegyi Nóra lesz.

Az eseményről készült videóbemutató elérhető lesz a galéria honlapján és Facebook-oldalán.

A kiállítás előzetes bejelentkezés alapján 2021. február 20-ig a mindenkor járványhelyzethez fűződő rendelkezésekhez alkalmazkodva tekinthető meg (a jelenlegi szabályok szerint legfeljebb tíz fő tartózkodhat a kiállítóterben).

Lapszámunkat **ÁDER ORSOLYA** festményeivel illusztráltuk.

Experience of Emotions I./AZ érzelmek tapasztalata I. (akril, vászon, 80 x 60 cm, 2db, 2020)

portré

A CSALÁDSZERETET MŰVÉSZETE *Mészáros Márton*

Két lábon áll: az egyiket művészetnek, a másikat családnak hívják, részletezi az életét Fülöp Tibor festőművész, akit athéni otthonában látogattunk meg. Az ötgyermekes családapa, aki autodidakta alkotóként is különleges sikereket könyvelhetett el, divattervezéssel, szobrászattal és videóképzéssel is foglalkozik.

Fülöp Tibor népszerű és sikeres festő, mégsem ismert a hazai nagy publikum előtt. Neve egybefonódott a pompás színvilágú, a realizmus és szürrealizmus keverékéből született sajátos irányvonallal, amely leginkább a New Yorkban élő perui grafikus, Boris Vallejo fantasztikus, erős színvilágához áll közel. – Mégsem ő az egyetlen, akinek a munkássága sokat jelent számomra. Talán meglepő, de Munkácsy és Csontváry festészetéért, téma- és színvilágáért is oda vagyok – mondja az athéni dombokon lévő, kétszintes villája erkélyén állva.

A tízórányi serpentinnél is hosszabb út vezetett Budapestről az Athén északkeleti részén fekvő Anixibe. Művészetszerető családba született: a nagypapa, Fülöp Béla galériaalkalmazott és -tulajdonos volt a háború előtti Pesten, később gyűjtőként és kereskedőként tevékenykedett. Az édesapja, id. Fülöp Tibor közgazdászként helyezkedett el, leszámoltatása után már csak a gyűjtés foglalkoztatta. Hiába orientálódott a vizuális kultúra felé a család, egyáltalán nem volt biztos, hogy Fülöp Tibor festőnek áll, az általános iskoláig például tüzoltónak készült. – Azóta fenekestül felfordult az életem. Ez nem túlzás, már tényleg csak a festészetnek és a családomnak élek – jelenti ki az erkélyen, ahol nemrég még a felesége, Penny Tsalouchidou, a jogászként praktizáló egykori görög úszó sütkérezett a lefelé araszoló novemberi nap fényében, és ahol hamarosan csodaszép lánya, Rafaella is csatlakozik hozzánk. – Pesten és Budán nőttem fel, a budai oldalról Jánoshegy és Hűvösvölgy meghatározó állomása az életemnek. A nagypapám magával vitt számtalan legendás műhelybe, többek között Szántó Piroska Kossuth-díjas képzőművészhez. Ezek a látogatások mindig nagy hatással voltak rám. Talán nem meglepő, hogy a különböző kultúraértelmezésekkel megismerkedő serdülő már a gimnáziumban elkezdett rajzolni és festeni. Elmondása szerint művei közül már néhányat akkor értékesített, másokat bizományba adott.

Az első kiállítását, amelyet a szakma nem annotál, a II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban tartotta. A debütálás emléke máig élénken él benne, de nem dicséret miatt: – A rajztanárnő férje, egy nálam

harminc évvel idősebb festő eljött megnézni a munkáimat, és finoman szólva, nem volt elragadtatva tőlük. Igazságtalannak éreztem a kritikát, mert távol voltam, betegen az ágyat nyomtam otthon.

Akkoriban harsány színvilággal dolgozott, a családi származás miatt a zsidóság és a háború tematikájának szürrealistaszerű ábrázolásmódja foglalkoztatta. Fülöp, aki soha nem részesült formális képzésben, arról is beszél lapunknak, hogy kevés példaképet tud kiemelni, de sokak technikája és színvilága hatott rá. Készülő munkáit, amelyeket a műteremszobában látni, halványan Salvador Dalí szürrealista képeit juttatják eszünkbe. – Dalí, igen... Persze, hogy hatott rám és csodálom a mai napig, de azért nem központi ihletforrás! – jelenti ki. – A beszélgetésünk elején felsoroltak mellett Gauguin posztimpreszionizmusa is magával ragadott.

Akárcsak az öntörvényűek, mindig azt festette, amihez kedve támadt: a sportok, a művészetek iránti elköteleződés mellett tengert, hajót, bohócot és önmagát (gyakran bohócként), valamint öt gyermekét és három unokáját is többször megörökítette. Tájékepei és csendéletei mellett térhatású munkái is egyedülállónak számítanak, de a szülővárosában élő közgazdász fia, Roland és háztartásbeli lánya, Daniella (fiatalon kötött első házasságából származnak), valamint három magyar kisunokája, illetve a körülötte élő négy görög nő képmása sem feledhető. Ugyanis Fülöp második házasságából három lány született, akik Athénban nőttek fel. Izabella, a Görög Színművészeti Akadémia legjobb fiatal színésznőjének járó díj birtokosaként számtalan televíziós filmben és sorozatban játszik. A ma Kölnben élő Eleana teniszösztöndíjjal végzett egyetem pszichológia szakon az Egyesült Államokban, előtte a New York-i John McEnroe Akadémián edzősködött. Rafaella a Rafa Nadal nevével fémjelzett barcelonai teniszakadémia (BTT) elvégzése és a budapesti szabadév után most készül új vizekre evezni: felvették a michigani Northwood Egyetem art és fashion manager szakára.

A szikár testalkatú, fáradhatatlanul tevékenykedő Fülöp Tibor arról beszél, hogy miközben ön-

magát képezte, grafikusként eltöltött egy évet a lapkiadásban. Aztán baráti kapcsolatai révén nyílt kiállítás a Fülöpszálláson, Budapesten, az óbudai tsz-ben már az 1980-as években. Tizenhét éves koráig aktívan teniszezett, de aztán rá kellett jönnie, hogy ha a festészetből próbál megélni, minden erejét az ecsetnek kell szentelnie. A görög úszóválogatott Budapesten felkészülő tagjával, Pennyvel barátság után szerettek egymásba, majd 1988 őszén a görög fővárosban kezdtek közös életet, egy évvel később házasodtak össze. Az asztali számítógépe előtt ülve büszkén mutatja számtalan magyar vonatkozású képét, miközben arról beszél, sokáig festette Magyarországot, de idővel hagyta magát elvarázsolni a görög szépségek által. – Ötvenkilenc évesen már kijelenthetem, hogy életem jelentős részét Görögországban életem. A szerelem hozott ide, és csak utána lettem szerelmes a dél-európai országba. Az évek múlásával egyre hangosabb sikereket ért el, Pinakothéka Tibor néven festményeinek és gipszszobrainak önálló kiállítóhelyszínt nyitott Athén belvárosában. Már hatvanál több önálló kiállítás van tül, alkotásai Münchent, Monte-Carlót, Barcelonát, Párizst, de Melbourne-t, Bostont és egy beugrásnak köszönhetően New Yorkot is megjárták. – Valóban nagy ecsetvonásokkal haladtam a siker felé – részletezi. – 2004-ig nem volt önálló minisztériuma a turizmusnak Görögországban. Ez volt az athéni nyári olimpiai játékok éve, amikor kétszáz pályázat közül az én tervemet választotta ki a döntőbizottság a görög turizmus logójának, négy évvel később pedig két festményem volt az Olimpiából Pekingbe tartó olimpiai fáklya hivatalos ajándéka. Házastársa családja valaha a hajógyártásban volt érdekelt, ezért a 2000-es évek elejéig számtalan komoly felkérést kapott tengerek, vitorlások és egyéb hajók megörökítésére különböző európai hajómágnásoktól. – Megfestettem a görög királyi család kedvenc hajóját is, de akadtak más illusztrisok, akik rendszerint állami látogatások reprezentációs ajándékként rendelték tőlem. Vitték a képeimet Libanonba, Ciprusra és még sokfelé, a ciprusi köztársasági elnök elismerő oklevélben méltattott, akárcsak Mádl Ferenc, az akkori magyar államfő. Megfestettem Diana walesi hercegnét és Zsófia spanyol királynét is, aki görög királyi hercegnőként született és máig népszerű a hazájában – teszi hozzá. Szép emlékként tekint vissza arra a minisztériumi felkérésre indított sorozatra, amelyben Görögország ikonikus helyszíneit festette meg. A vándorkiállítás az idrai művészeti múzeumból több hellén szigetre és városba eljutott.

Fülöp legkisebb lánya, Rafaella, aki egy világoskék színű, az ingnyaknál rózsábrázolással díszített inget viselve ül mellénk, választékos angolsággal erősíti meg: – Igen, ez apa régi inge. Szeretem az általa tervezett ruhákat, gyakran

Fülöp Tibor: Dániel (olaj, vászon, 100 × 90 cm, 2018)

hordom őket, a táskákról nem is beszélve. Innentől a papa veszi át a szót: – 2010-ig a legszerencsésebbek módjára éltem, de ebben a mai vacak világban már alig lehet festményt eladni, pedig világszeretettel számtalan képem található köz- és magángyűjteményekben. Volt olyan év, amikor már attól félttem, hogy katasztrófa történik a házukban, olyan sokan gyűltek össze az itteni kiállításomra. Eleana lányom már nyolc-kilenc évesen a titkárnőm volt, ilyenkor nálam volt az árkatálogos, az ő kezében pedig a toll. Biztatására kezdtem a divat irányába kikacsintgatni. Bizonyos ünnepekre ruhát vagy táskát terveztem a feleségemnek, aztán feltűnényéből a lányaim is kértek maguknak egy-egy díszített darabot. Mára számtalan ridikül, pénztárca,

bördzseki, ing alkotja a gyűjteményemet – teszi hozzá.

Arra, hogy mégis, miként él egy görög–magyar festőművész a világjárvány idején, szomorú mosollyal azt feleli: – Nem él úgy, ahogyan élt, de nem szorongok a tágas, napfényes műtermemben. Minden nap dolgozom, de a legtöbb művésznak amúgy is önkéntes karantén az egész élete. Az Instagram marketing szempontból nélkülözhetetlen, ezért gyakran töltök fel új tartalmakat a saját és a kézzel festett termékeimet bemutató oldalra. Videókat is készítek, amelyeket én vágok, a termékeimet pedig a görög lányaim népszerűsítik egy-egy tematikus fotózáson. Szoktam mondani, hogy két lábon állok a földön: az egyik a művészet, a másik a család. Egyre inkább így érzem.

Eleana Fülöp

Fülöp Tibor: Hot news (60 × 80 cm)

Gál János

A kékharisnya

Űl a költő a kocsmába',
elgondolja ő magába',
ágyba visz innen valakit,
de a sör-bor nagyon vakít.

Másnap mikor magánál van,
nézi, mi van az ágyában.
Nézi, nézi, ej de rusnya,
ez bizony egy kékharisnya!

Elmegy megint a kocsmába',
ne gondoljon a csúfságra.
Felönt ottan a garatra,
mer' a kedve nagyon gyatra.

A másnap is irgalmatlan,
van valami a paplanban!
Felkiált a költő sírva:
„Ugyanaz a kékharisnya!”

Harmadnap is a kocsmába',
a lányokat veszi számba'.
Túl a dolgot nem ragozza,
megfog egyet s hazahozza.

„Ez a rút szesz megint megcsalt,
Mért fogtam én ilyen kancsolt?!”
Mondja: inkább mérget inna,
ugyanaz a kékharisnya!

Megittam már minden lórét,
nem kell nekem a költő lét!
Papírszemét az írásom,
kékharisnya sírásóm.

Lételszámolás

Én is mint a József Ati,
költő lettem, olyan, aki
papír-
ra ír

például egy ilyen badart:
egy gügyögős, egy elhadart
forma
torna.

Kötelező e költemény,
s a kocsmában a szesz temény,
felest
keres

összes-vissza minden tagom,
bizony mondom ettől kapom
merő
erőm.

Még az kell, hogy lángra gyújtsa
szívemet egy nem túl csúnya
Máris
máris,

kinek arcán nincsen ragya
hosszú combú, s elég nagy a
csecse
becse.

Egy írótarshoz

Még egy dohánygyár is megélne belőlünk,
és Szabolcsban bizonyára imába foglalják a nevünket
a gányók. Mire fel ez az egész?
Sok oka lehet: bár a legolvasottabb embereknek tartjuk
magunkat a világon, a legtöbbet állítólag mi tudjuk a világról,
mégis naivan füstölgő fejű aztékoknak képzeljük magunkat,
akikre ámulattal tekintenek Kolumbuszék.
Hiába, még mi is elhisszük, hogy füstölgünk,
hogy minden korty füsttel szemébe nézünk a halálnak,
csak hogy mindenki megteheti rajtunk kívül 1200 forintért.

Juhász Kristóf

Telihold advent
első vasárnapján

Telihold van advent első vasárnapján.
Miképp kerekedik egymásba ez, Isten?
Kerekedik a hold, kerek a koszorú,
egyetlen gyertyája sem került még rája.

Telihold van advent első vasárnapján.
Fényét a pusztákon minek szórja széjjel?
Puszták után dombok, azokon keresztek,
új arc nem került még a feszületre.

Telihold van advent első vasárnapján.
Hol marad az ember, hol késik az asszony?
Keresztet cipelni, fürödve holdfényben,
igen üdvös volna, de most nem sikerül.

Telihold van advent első vasárnapján.
Miért nem fut versenyt kertünkben a gyermek?
Fénynél sebesebben, üdvösség-kergetve,
szilvafáink alatt nem láthatom árnyát.

Telihold van advent első vasárnapján.
Fényes romjainknak lesz-e majd utódja?
Utak, imádságok, istentelenségek,
tán csak az Úr nézi bandukolásunkat.

Telihold van advent első vasárnapján.
Tizenketten vagytok, vagy csak rosszul látom?
Világok, angyalok, asszonyok, utódok,
földemről-poromból szemetekbe nézek.

2020 advent első vasárnapján Szent Kozma
és Szent Domján földjén

Baricz Dezső

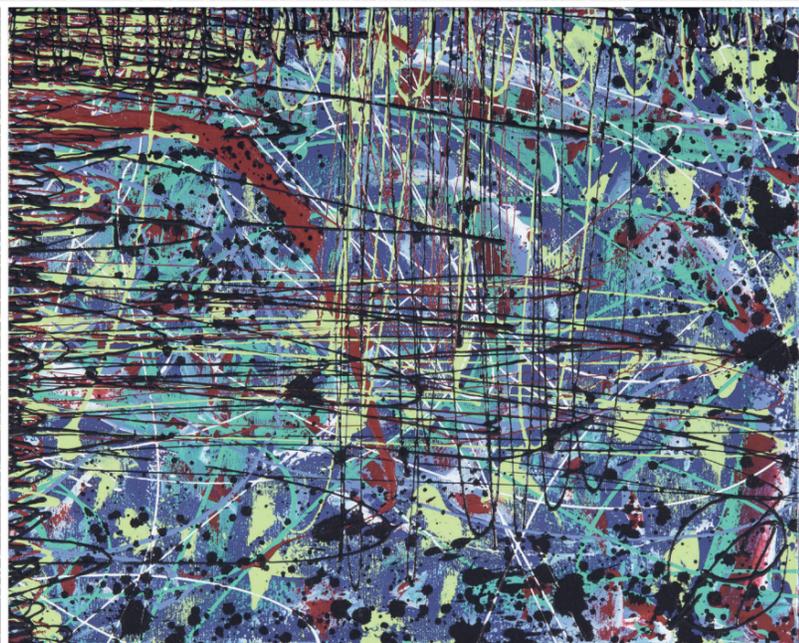
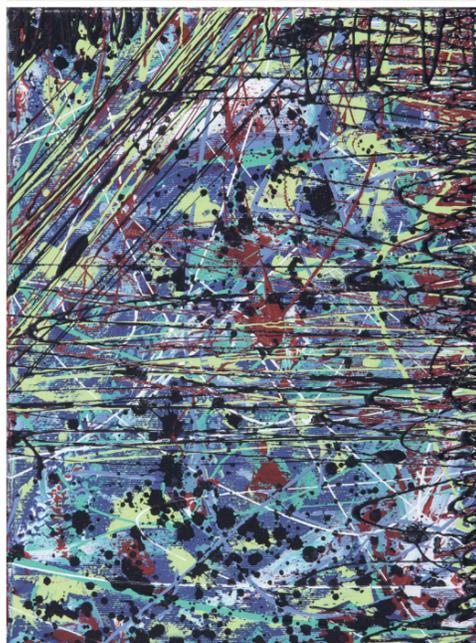
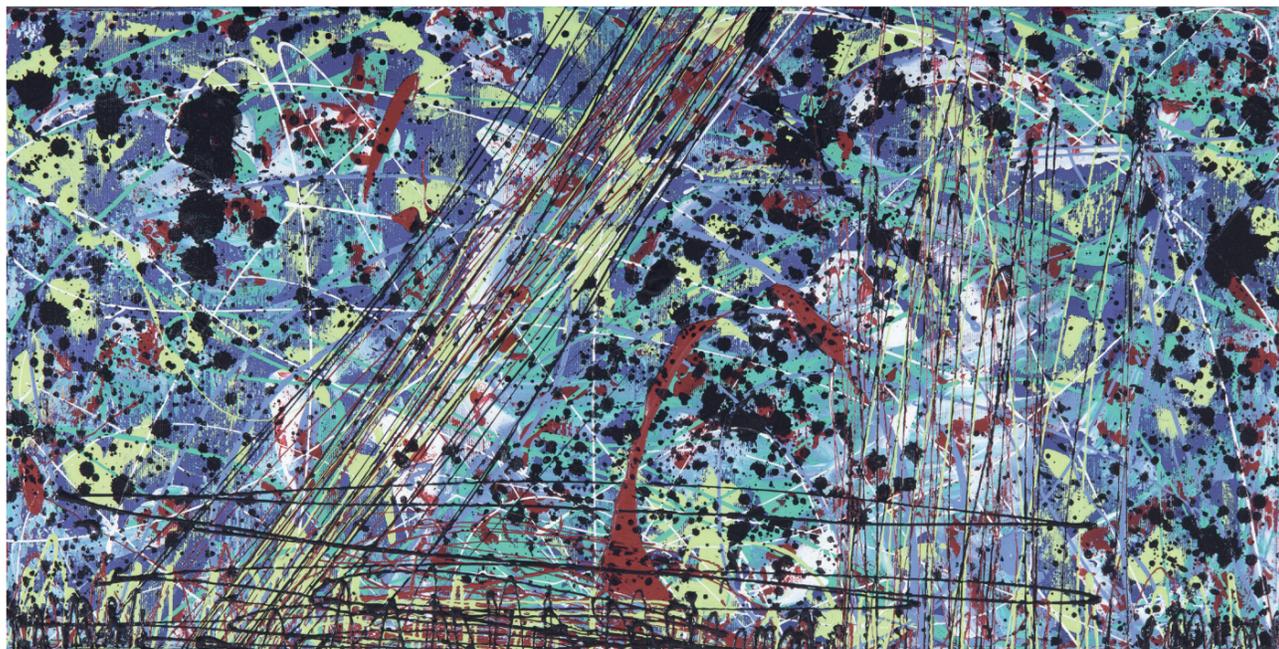
A fogvatartott állatokról

1.

bal szememre míg sebek nőnek,
rázárom többször az ajtót kintről.
megnyugszik az állat odabent.
és csak falak és csak magány.
és a magányban a gyerekkori
rémek bútorok, ágyak alól
és félek, magamra hagysz velük.
pedig tudod, hogy nem bírom
egyedül a sötétet, a szörnyeket,
ha egy hétnél tovább nem láthatlak.
gyerek vagyok, nem engedted
megtanulni kezeimnek a tapintást.
a sötétben, ahol az állat él.
sötétet és falakat eszik.
sosem tudom melyik pillanatban
veti rám haragját és mindenét.

2.

rövid kabátujj vagy csupán,
nagyon szegény a házunk.
van, hogy a múltra gondolok.
utálsz engem és fázunk.
és megalkuszunk és meghalunk.
s velünk halnak a szörnyek.
és benned az örök sárkány,
várom a viharfelhőket, hogy lehülj.
a tegnap meg nem érkezett esőt,
hogy illatos füvet szedj az asztalunkra.
de nekünk nincs, nem lesz asztalunk.
és mi sem leszünk, mert saját magad
egyetlen bolygója vagy és én hiába
keringek körülötted.

Cosmos and Chaos VIII./Világegyetem és káosz VIII. (akril, vászon, 80 × 80 cm, 3db, 2020)

hamuban sült pogácsa

ZŰRZAVAR AZ ŰRZEN

Tallián Mariann

Lázár Bánk ötlete nyomán

Valamikor régen, messze-messze a végtelen galaxis legtávolabbi naprendszerében, élt egy kis kőzetbolygó. A napja, a legragyogóbb csillag mindegyik bolygójára olyan nagyon szépen sütött, hogy azok egyre csak gyarapodtak és többeken élet született.

A kisbolygó számára azonban nem jutott a napsugárból. Túl közel volt egy hatalmas gázbolygóhoz, aki kitakarta a feléje vetülő fényáradatot. Eleinte meglegedett azzal a picinyke fényvel, ami rá esett, az úridő haladtával azonban egyre irigyebb lett a többiekre, és megkeseredett. Jeges szél fújt körülötte, sötétszürke színe beleolvadt a fekete végtelenbe, szinte láthatatlanná vált. Magányosan keringett az űrben, és egyetlen szórakozása az volt, hogy elnézte a varázslatosan színes gázbolygót. Gomolygó gránitvörös, ibolyakék színű, ezüstös fénygyűrű övezte gáztömeg. Az űr végtelen univerzumában, a kődbe burkolódzó, lebegő égitest könnyed táncal lengte körbe a csillagot, és a napszél susogása nyomán lejtette éteri keringőjét.

A kis kőzetbolygó úgy döntött, hogy barátkozni kezd a többiekkel.

– Először is kicsinosítom magam – fordult meg a fejében és lefújta magáról a port. Szürke porszemcsék szóródtak szanaszét a naprendszerben. A többi bolygó tüszőgött, prüszkolt.

Ezután mással próbálkozott. Szilánkos, érdes felszínét csiszolgatni kezdte, hogy fiatalabbnak tűnjön. A leszakadt kötőbök elszabadultak az űrben és megsebesítették a többieket.

A kisbolygó újabb trükköt eszelt ki, egy üstökösöt dobott az égboltra, hadd gyönyörködjenek benne. Ettől aztán annyira megijedtek, hogy a gázbolygóhoz fordultak segítségért.

– Az a töpörödött, szürke kisbolygó az életünkre tör! – panaszkodtak.

– Az a kőzetbolygó ott a sötétben? Ilyen szerencsétlen kentaurfajzat hogy kerülhetett közénk? – pocskondiázta.

– Kentaurfajzat! Ez nagyon vicces! – gúnyolódtak a többiek.

A kis kőzetbolygó nem tudta, mit jelent az a szó, hogy kentaúr.

– Ők olyan meteoritfélék, akik vándorolnak egyik naprendszerből a másikba. Visítanak és száguldoznak az űrben, senkire sincsenek tekintettel, mindenkibe belekötnek és nem tartják be a bolygópályák szabályait. Hontan horda – oktatta ki egy cserfes bolygó.

– Nesze nektek, kentaúr! – kiáltotta dühösen a kisbolygó, és elhajított egy meteoritot.

A bolygóknak több sem kellett, üstökösökkel dobálták meg. Az égi tűzcsovák krátereket lyuggattak a felszínébe, és csak soká hamvadtak el.

Igen ám, de a tűzfészkek elszabadultak és megsebesítették a többieket. Egyre nőtt a feszültség a naprendszerben, és mindenért a kis kőzetbolygót hibáztatták.

Elhatározta, hogy világgá megy, kitért a pályájáról és vándorló bolygó lett belőle.

Amint kilépett a megszokott légkörből, egy aszteroidamezőben találta magát. A sűrű porfelhőben összeütközött a sziklás kődarabkával, azok mérgesen meglökdösték, ebből mágneses szél kerekedett és elfújta a kisbolygót. Mihelyt magához tért, egy fekete lyukban ébredt, onnan azonban behuppant egy féregjáratba. Az alagútban neonzöld fénysugarak szikráztak körülötte, és egy forgószél pörgette egyre mélyebbre a féregjáraton át egészen addig, mígnem kiperdült a világmindenség egyik ismeretlen szegletébe. Ott elvesztette egyensúlyát és zuhanni kezdett. Fénysebességgel huppant bele egy másik naprend-

Cosmos and Chaos VII./Világegyetem és káosz VII. (akril, vászon, 60 × 130 cm, 2020)

szerbe, ismeretlen bolygók közé, aztán zuhant tovább, majd újból a fekete semmisségben találta magát. Még sokáig hánykolódott magatehetetlenül a barátságatlan űrben, és szemlélte bambán azt a milliárd naprendszert, melyek közül egyikhez sem tartozott.

Egy csapatnyi kentaúr közeledett felé. A kis kőzetbolygó nagyon megijedt.

– Hát te, hogy kerülsz ide? – kérdezte egy kentaúr, miközben körülötte körözött.

– Elszöktem otthonról, a naprendszeremből – válaszolta a kisbolygó.

– Ha nem süt rád nap, itt megfagysz, kihűlsz, hamarosan halott bolygó leszel. Nekünk eliheted – vizsgálta az egyik. – Nézd, itt már el is fagyál – mutatott rá egy eljegesedett tájra.

– Nem találok vissza! A féregjárat kilökött és azóta keringek a galaxisban – szomorkodott a kisbolygó.

– Gyere a mágneses mezőnkbe, visszaviszünk ahhoz a féregjárathoz – szóltak és magukkal repítették. – De onnantól a magad ura vagy!

Mikor odaértek, a féregjárat a tölcserét ijeszten nagyra tátotta, még szerencse, hogy nem nyelte el őket. A meteoritok vészes gyorsasággal tűntek el a messzeségbe, a kisbolygó viszont visszabukfencezett a járaton át a fekete lyukhoz.

– Miért jöttél vissza? Mit akarsz? – kérdezte mogorván a fekete lyuk. Belseje vészjóslón örvénylett.

– Haza kell mennem a naprendszerembe, különben kihunyok. Nem kapok elég fényt.

– Én sem – zengett a sötét, alakatlan mélység. – Mindent elnyelek, még a fényt is, ezért nem lát senki – panaszkodott. – Tudod, mit? Segítek neked, ha szerzel nekem egy törpe neutroncsillagot. Ha azt beszívom magamba, elég fényt kapok, hogy mindenki lásson. Na, menj! – és kiköpte magából a kisbolygót a másik oldalra. – Innen már hazatalálsz! – mondta.

A kis kőzetbolygó kiperdült az űrbe, és a naprendszere határán félszegen kukkantott be.

Milyen káprázatosan fenséges, ahogyan keringőzik! – szakadt ki belőle a sóhaj, amint meglátta a gázbolygót.

– Nézzétek! Visszajött a kentaúr! – viháncoltak a bolygók.

– Hagyjátok! Van elég bajunk – szólt rájuk a gázbolygó és kitekingett az űrbe. Egy hatalmas aszteroida közelített felé.

– Igaz, épp feléd tart – kuncogtak a többiek és elfordultak tőle.

A gázbolygó elvörösödött.

– Én megvédelek! – kiáltott bátran a kisbolygó. – Ha ideér, a mágneses mezőmmel befogom.

A nagy tűzgömb lassan közeledett feléjük. Körötte lángnyelvek repedtek, szikrákat hányt, és tűzszerek kisérték. A kisbolygó bátran elébe állt.

– Most már az enyém vagy! – kiáltott, és elkapta az aszteroidát. – Te

leszel a holdam ezentúl! – és hősiesen felnevetett. A tüzes égi jelenség örvendezett, hogy végre otthonra lelt, és amint megnyugodott, lehűlt. A többiek megcsodálták az új jövevényt, és gratuláltak a kisbolygónak.

– Megmentetted az életemet és a naprendszert – szólt a gázbolygó. – Köszönöm. A legjobb pályán keringhetsz ezután, te leszel a legközelebb a naphoz, így neked jut a legtöbb fény – mondta a gázbolygó.

Innentől kezdve a kis kőzetbolygó holdbarátjával együtt táncolt a légörvényében. Azóta is keringenek, ha eszébe nem jut, hogy ígéretet tett a fekete lyuknak. Kitért hát új pályájáról és elkirándult neutroncsillag-vadászatra. Rá is lelt hamarosan. A neutroncsillag nem bánta, hogy ezentúl a fekete lyuk társaságában fog fényleni, készségesen követte a kisbolygót.

– Tölem mindenki fél, mert én vagyok a legkeményebb és a legfényesebb égitest, azt hiszik, bántani fogom őket – így vélekedett.

Amikor odaértek, a fekete lyuk tántorgó ürege sugárzó fénykarjával ölelte magához a fehér csillagot. Azután meghajlította a fénykorongot, és hömpölygő mélységéből kiáradt egy ragyogó fényoszlop. Az körbevett, mint egy fehér sugárkoszorú és fehér porral hintette meg a bejáratát. Onnantól kezdve a fekete lyuk olyan fényes lett, mint a mennyország kapuja.

Ujj a lap alatt

A GYERMEKEK JOGAI

1989 novemberében jött létre az a máig legszélesebb körben elfogadottnak számító nemzetközi egyezmény, melyben lefektették a gyermekek jogait. Az ENSZ közgyűlése által összeállított 54 cikkben felvázolták azokat a kereteket, melyek között a gyermekek erőszak vagy hátrányos megkülönböztetés nélkül, szabadon választhatnak vallást, jogosulnak az oktatásra, étkeztetésre vagy az egészségügyi szolgáltatásokra. Meghatározzák a szülők, illetve a gondviselők feladatait ezen jogok érvényesítésében, de kitérnek a családjuktól megfosztott, az örökbefogadott, a menekült vagy a fogyatékossgal élő gyermekek helyzetére is. A világ számos részén máig sérülnek ezek az alapjogok: a kábítószerrel vagy a szexuális kizsákmányolástól való védelem ugyanúgy nem valószínű, mint a gyermekmunka és a gyermekkereskedelem kizárása. Az egyezmény határokat von a háborús övezetekben besorozott gyermekek életkora köré, és érinti a büntetésük vagy a szabadságuktól

való megfosztás eseteit is. A szélsőséges jogsérülések áldozatainak rehabilitációja, illetve az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése legalább ugyanilyen fontos pontját képezi az egyezménynek, melyet Magyarország egy megerősítő okirat formájában 1991. október 7-én szintén elfogadott.

Mivel az utóbbi harminc évben nagyon sok minden változott, az ENSZ 1946-ban létrehozott gyermekalapjának, az UNICEF-nek is igyekeznie kellett ezekkel a változásokkal lépést tartani. A szervezet feladata ugyanis nemcsak a humanitárius segítségnyújtásra korlátozódik, de kiterjed a felvilágosításra és az oktatásra is. Az egyezmény üzenetének eljuttatása korunk célközönségéhez ma fontosabb, mint eddig bármikor. A számtalan csatorna közül ez akár a videójátékokon keresztül is megvalósulhat. Az UNICEF két munkatársa, Nicholas Ledner és Manuel Moreno úgy döntöttek, hogy megrendelnek egy játékot, mely pusztán szórakoztatóértékén túl könnyed, grafikus

formában a gyermekek jogairól is mesél.

A három kontinensen jelenlévő, jórészt animációs munkáiról ismert Nexus Studiosra esett a választásuk, amelynek portfóliójában már szerepelnek hasonló projektek. Ilyenek az élelmezés fenntarthatóságáról és annak etikai vonatkozásairól szóló díjnyertes animációs rövidfilmjük, a *Back to the Start*, vagy az *It's Everyone's Journey*, mely metaforákon keresztül hívja fel a figyelmet a közösségi közlekedésben résztvevő fogyasztókkal élő személyek helyzetére.

Az UNICEF felkérése készült *Right Runner* esetében az alkotók már az első pillanattól fontosnak tartották, hogy a készítésbe bevonják az ifjú célközönséget is. Ennek megfelelően a játékban szereplő gyerekek hangjait egy mexikói iskola kisdíákjai kölcsönzik, ám a fejlesztés további fázisaiban több más iskola is részt vett a világ minden részéről. A *Right Runner* helyszínül választott latin-amerikai, illetve karibi-térség máig egyike

azoknak a vidékeknek, ahol a gyermekek jogait illetően a legnagyobb az egyenlőtlenség. Felmérések szerint ötből két gyermeknek legalább egy joga sérül, 72 millió gyermek él szegénységben, több mint 12 millió pedig nem részesül oktatásban.

A *Right Runner* műfaját tekintve egy futójáték, ahol a cél a folyamatosan jobbról balra görgő képernyőn akadályokat kerülgetve, ugrálva minél több felvehető objektumot összegyűjteni. Öt pályán kell helytállnunk, melyek mindegyike egy-egy fontos gyermekjogot érint, legyen szó a tanuláshoz, a biztonságos élettérhez, a védelemhez, a meghallgatáshoz vagy a játékhoz való jogról. A pályákon található környezeti akadályok egyszerre játékos szimbólumok és a valós életről felismerhető kockázatok. Ezeket manőverekkel kerülgetve kell szaladó gyermekcünknöknek elérnie a játszótérre vagy az iskolai becsengetést. Futás közben hangosbeszélőket, illetve további barátokat gyűjthetünk be, akik buzgón követnek bennünket a végcélig. A

játékban nem lehet meghalni, ha elrontunk valamit, hősünk csak bucskázik egyet és visszakerül a pálya egy korábbi pontjára, ahol egy bátorító szöveggel biztatnak bennünket a folytatásra. Az adott szakasz végeztével kapunk egy értékelést, amiben a rendszer nem tartja nyilván a rontásaink számát, mindössze a kitűzött célokból elért eredményeinket mutatja – ami játéksz pszichológiailag egy igen szerencsés megoldás.

A *Right Runner* nem egy hosszú és nem is különösebben nehéz játék, küldetése nem is ebben keresendő. A tesztelésében részt vett 70 gyermek visszajelzései alapján azonban egy olyan, vizuálisan és tartalmában is figyelemre érdemes darab készült, mely a célközönségen túl a felnőttek számára is üzenettel bír.

A *Right Runner* ingyenesen letölthető az Apple és az Android készülékekre.

(*Right Runner*. Platform: iOS, Android)

Kántor Mihály